

comunica[ció]

entrevista

*“Cal exigir,
cal dignificar la professió,
el treball té un valor i
no ens hem de vendre per no res”*

*Rafael Calatayud Belenguer,
Premi Narcís 2017*

Per Carles G^o Tormo i Sergi Mira

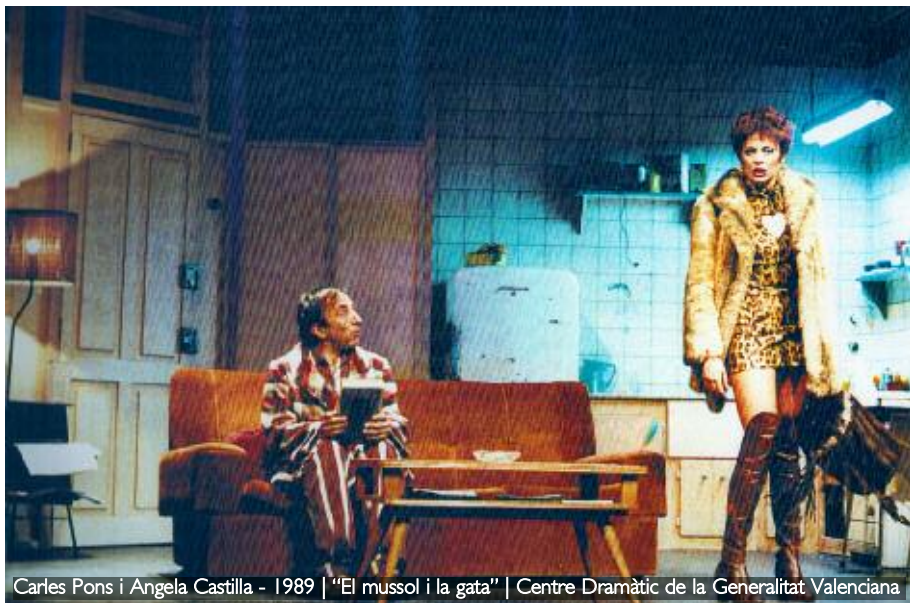
Contans com van ser els teus començaments al teatre?

Als vint anys feia curtmetratges surrealistes en Super8 ("La feria", "Historias de un jardín", "Hogar dulce hogar") influenciats per Felini, Buñuel, Pasolini, Bergman etc. m'interessava molt el potencial de les imatges. Vestia a unes quantes amigues de prostitutes i les filmava en una discoteca abandonada de la Pobla de Farnals o a una altra de verge amb tots els complements i li feia córrer desesperada pels monts de Serra, perseguida per una piara de porcs maltractats, com a venjansa d'un poble oprimat, reprimat o manipulat. És un material interessant per veure, però el cinema era un poc inviable, encara que ha influït molt en la meua creativitat, el cinema i la pintura.

Després vaig descobrir el teatre per Antonio Díaz Zamora, vaig veure "Las salvajes en puente San Gil" en els 70, vaig parlar amb ell i després vaig anar a l'Escola d'Art Dramàtic. L'Escola de la plaça del Patriarca era molt caduca, no connectava, vaig durar dues setmanes. Després Antonio ho canvià tot amb propostes pedagògiques d'avantguarda, i això sí m'interessava, molt. Em va proposar fer "El engaño", de José Martín Recuerda, que s'havia d'estrenar a la Llotja i estiguérem assajant quasi sis mesos, però per problemes que ara no recorde mai es va estrenar.

Quan vaig acabar l'Escola vam formar la companyia La Pavana amb Rosana Pastor, Sebastián Antón, Rocio Cabedo, Jaime Pujol i en la producció José Alberto Fuentes. Començarem amb "Supongamos que no he dicho nada", a partir de textos d'André Gide, Muñoz Seca, Carlos Arniches i Boris Vian, i ja vaig començar a dirigir i també a interpretar. A partir del segon muntatge "Hotel temporal", on assumia l'autoria i la direcció, ens constituïrem com a empresa, assumint així les nostres obligacions professionals, cosa que s'està perdent al sector lamentablement. Però cal reinventar-lo sempre.

Carles Pons i Àngela Castilla - 1989 | "El mussol i la gata" | Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana

Et sents més actor o director? Amb quin personatge o autor dels que has fet quedaries?

M'agrada molt interpretar i dirigir, treballar amb un equip de còmplices on la creativitat sorgeix i flueix, és extraordinari, com també ho és donar vida a un personatge. El personatge que més m'agrada crec que és el d'"Una jornada particular". Dirigir és molt estimulant, però més costós, has d'estar pendent de moltes coses. Intimar amb l'autor i els personatges és molt important. Sempre tinc el fantasma de fer a Tennessee Williams, sobretot les seues obres maldites, les que va escriure en l'última etapa de la seua vida. D'ell només vaig fer "Función para dos personajes", amb Toni Misó i Àngela Castilla, i Amparo Ferrer Báguena. Va ser un muntatge molt especial i únic. També Christopher Durang, qui era un autor desconegut a nivell estatal. Vam fer "Titànic", "Crisis

d'identitat", "Bebé" i "Naturalesa i propòsit de l'univers", que la vaig fer per a Moma, i va ser extraordinari, escandalós, amb eixa família destructureada: un fill transexual, l'altre va perdre el penis amb l'assegador dels veïns, l'altre fill heroïnòman, i una mare maltractada, qui només podia ser la meua estimada Mamen Garcia, patia com la que més, cantant tot el temps "En algún lugar más allá del arcoiris" del "Mago de Oz". Matar a la mare amb tot el que això significa, era cruel espectacularment cruel. El públic no sabia com reaccionar, alguns deien "Açò no ho havia vist mai". També "La mujer de negro", la primera, perquè han hagut moltes, per a mi va ser la més interessant amb Victoria Salvador, Paco Balcells i Juli Cantó, ells van ser capaços de transmetre la sensació de terror des de l'escenari del Talia, quan encara estava en ruïnes. Amb aquest muntatge aconseguírem obrir mercat a nivell nacional.

Domingo Chinchilla, Sergio Caballero, Empar Canet, Manuel Puchades, Mamen García, Salomé San Juan i Jerónimo Cornelles - 1999 | "Naturalesa i propòsit de l'Univers" | Moma Teatre

Pep Ricart, Teresa Lozano, Nacho Fresneda, Carles Pons, Rafael Calatayud, Cristina Fenollar, Carlos Calvo i Manolo Ochoa - 1989 | "Titànic" | La Pavana

Victoria Salvador i Rafael Calatayud | 2013 | "Hora i mitja de retard" | La Pavana

Moltes vegades tries obres de personatges femenins amb prou força i protagonisme.

Crec que és imprescindible a l'hora de la direcció eixa part femenina, quelcom que està molt present en mi, sempre m'han agradat més les heroïnes, no sé per què, tal vegada la culpa siga de Bette Davis, però hi ha de tot en les obres que he fet. Cristina Fenollar, Teresa Lozano, Victoria Salvador, Amparo Ferrer Baguena, Mamen García, Teresa Vallicrosa, Ana Casas, sempre s'ha destacat més a les actrius, però crec que Toni Misó, Pep Ricart, Carles Pons, Juli Disla, etc... també estaven brillants en els seus personatges. Però encara, hi ha moltes actrius amb les que m'agradaria treballar: l'actors.

Què tal va l'experiència d'"En la orilla"?

És un treball dur, Chirbes és un gran autor, amb una riquesa literària i de contingut enorme. Molt ardu, molt meticulós, amb eixe llenguatge personal, molt potent, molt violent, però al mateix temps molt poètic. És tan senzill com posar un espill davant del públic i dir que tots som així de corruptes, de mediocres, sense concessions, molt veraç i que si no canviem esta manera de viure ens anem tots a la merda. Encara que el seu missatge és desolador i no dóna peu a l'esperança.

Com penses que ha canviat l'ofici de l'actor en tots aquests anys?

Marcial Álvarez, César Sarachu i Rafael Calatayud | 2017 | "En la orilla"

Sempre estem començant de nou, anem fent però no saps mai si ens arruïnarem, si es vendrà o no l'obra, i damunt les institucions no han apostat mai per recolzar de manera veritable la cultura i el teatre. Semblava en un moment que s'avançava, però va caure amb l'entrada del PP i després la crisi ens va portar a la ruïna, l'hem pagada nosaltres, mentre ens retallaven, ens furtaven educació, cultura i teatre d'una forma impúdica. S'han perdut espais, projecció, circuits i sobretot i el més important, públic, per una política de programació absurda, ridícula, no es pot programar una companyia una setmana, no dóna temps a res, ni a nosaltres, ni a les companyies emergents que ara fan bons treballs. Cal tindre el criteri suficient per saber què programes i

Rafael Calatayud en un moment de l'entrevista

Mamen García, Rafael Calatayud, Empar Canet, Josep Manel Casany i Rebeca Valls
2016 | "Vània" | Moma Teatre | Foto: Jordi Pla

quan de temps, i saber què programes i què no programes, amb arguments i criteri, és important tindre-ho en compte. Les obres han d'estar un mes o més. Els actors han d'estar en quatre treballs per a poder menjar, per la qual cosa, per a les companyies que tenim dos bolos cada tres mesos, és impossible assumir les substitucions. No és possible que isquen les ajudes enguany sense pagar les de l'any passat. Ens hem de finançar amb préstecs. És la ruïna, és impossible. I no és possible que et gastes 250.000.-euros en una superproducció pública com està la cosa. Quan t'han dit que no a coproduccions de 25.000.-euros. Aquesta Comunitat nostra està acostumada a importar a uns costos molt elevats i no exportar res del que ací ocorre a nivell

teatral i és molt i bo, encara treballant sense mitjans i en la misèria. Cal invertir en allò bo que es té i exportar des d'ací per aconseguir ser un referent. És l'única forma de potenciar la nostra identitat.

Com veus el panorama teatral valencià en l'actualitat?

Està tot per fer, confie en Roberto Garcia que és un professional del teatre, sap què és una companyia, què és produir, fer bolos en condicions depriments, coneix la professió. Parlant del Circuit, abans hi havia un interès com a part de la representació que contribuïa a un reconeixement i a un cuidar el que es programa, una atenció personal als actors i a l'equip,

1990 | "Amanece como puedas"

2010 | "Entre dos reinos"

Empar Brisa i Rafael Calatayud
2010 | "Bon dia, bonica"

Rafael Calatayud dirigint Xavo Giménez
2008 | "El narciso en su opinión" | TGV

2002 | "Cuéntame cómo pasó"

Rafael Calatayud en el moment de rebre el Premi Narcís

Marta Belenguer i Rafa Calatayud - 2006 | "Bebé" | La Pavana

2010 | "Una jornada particular" | La Pavana

ara arribes i no et rep ningú, ni hi ha estima, ni atenció, alguns programadors sí, però altres no mostren cap interès. Espere que Roberto pose ordre, arguments, per poder gestionar aquest Culturarts o Teatre del Poble Valencià o com li vullguen dir, i que aquest començar de nou, siga un començar amb complicitat, dedicació i coherència. Els funcionaris estan acomodats amb el seu sou mensual, sou que nosaltres no tenim, però som nosaltres els que mantenim el teatre i la cultura sense res. Cal exigir; cal dignificar la professió, el treball té

un valor; no ens hem de vendre per no res. Som nosaltres els que hem de netejar i renovar, els professionals del sector.

Com vaig dir el dia dels Premis, de vegades veig que la professió està molt desconnectada, hi ha una divisió generacional, quasi no hi ha nexa. Nosaltres ara hem fet "Ivan y los perros" i l'ha dirigida Víctor Sánchez Rodríguez. Cal entendre's, cal estar units hem de ser generosos i respectuosos amb el talent. D'això no ens falta.

The image shows a screenshot of the website www.aapv.es. The website has a dark background with green and white text. At the top, the URL is displayed in large green letters. Below it, there is a navigation menu with various categories like 'comunitat professional', 'actes', 'premis', etc. The main content area features a central banner for 'guia d'actors i actrius professionals valencians' with a logo for 'VOLEM' (Volem veure i televisió pública i de valència). To the right, there is a vertical menu with 'Catàleg de Veus', 'TEATRE PÚBLIC VALENCIÀ', 'CURSOS', 'PREMIS', and 'eq'illiquà'. At the bottom, there is contact information for 'pau jofré' and social media icons.